

Prvi odziv mreže Plan B za Slovenijo na osnutek predloga Nacionalnega energetskega programa 2010 - 2030

Nevladne organizacije, združene v delovni skupini za energetiko mreže Plan B za Slovenijo, pozdravljamo začetek dolgo pričakovane javne razprave o osnutku predloga Nacionalnega energetskega programa (NEP). Upamo, da bo razprava v okviru procesa sprejemanja NEP široka, vključujoča in argumentirana.

NEP mora zastaviti pot Slovenije k trajnostni nizkoogljični družbi

NEP bo opredelil energetske prihodnosti države – odločamo se namreč o dolgoročni energetski prihodnosti države, saj bodo objekti, predvideni s tem programom, imeli življenjsko dobo do leta 2050 in še dlje. Zato mora NEP kot ključni dokument razvoja energetike zastaviti pot Slovenije k trajnostni nizkoogljični družbi in konkurenčnemu gospodarstvu.

Mreža Plan B za Slovenijo ima do osnutka NEP več kritičnih pripomb, ki jih lahko povzamemo s stavkom: Prednostna področja – učinkovita raba energije, obnovljivi viri energije in pametna omrežja – je potrebno skozi NEP zastaviti bistveno bolj ambiciozno in radikalno.

Nizkoogljičnost je samo en vidik trajnostne energetike

Civilna družba je pripravljavce NEP v več pozivih pozvala k pripravi 'čistega energetskega scenarija za Slovenijo'. Žal osnutek NEP takega scenarija ne obravnava. V NEP predvsem pogrešamo opredelitev "trajnostne energetike" - "trajnostni" vidik je zreduciran na "nizkoogljičnost", ki pa je le ena od sestavin "trajnostne energetike". Realnost podnebnih sprememb, naraščajoča odvisnost od uvoza energije, trenutna in predvidena rast cen na energetskih trgih ter premiki na velikih hitro se razvijajočih trgih, nam jasno nakazujejo potrebno smer razvoja – trajnostna nizkoogljična družba. Pot v nizkoogljično družbo pa je za nas le ena: bistveno zmanjšanje rabe energije, učinkovita raba energije in najhitrejši in najučinkovitejši prehod k 100 % obnovljivi energiji.

Predlog NEP ne zagotavlja doseganja dolgoročnih podnebnih ciljev

Evropska komisija je v marcu 2011 v Kažipotu za prehod v konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo EU predstavila vizijo Evrope do leta 2050. Ta predvideva do leta 2050 80 % zmanjševanje emisij toplogrednih plinov znotraj meja Unije. Sektorska analiza kaže da, če želimo ta cilj doseči na stroškovno učinkovit način, je potrebno emisije v energetiki do leta 2030 na zmanjšati za 54 – 68 %, do leta 2050 pa za 93 – 99 %. Trenutni predlog NEP ne sledi tej viziji.

Prehod v nizkoogljično družbo prinaša številne koristi

Prehod v nizkoogljično družbo bo zahteval dodatna vlaganja, a je te stroške potrebno primerjati s koristmi, ki jih prinaša: ogromno zmanjšanje stroškov na račun zmanjšane rabe goriv in manjših vplivov na zdravje ljudi; povečanje energetske varnosti ter številna nova delovna mesta, ki zajemajo širok nabor poklicev, spretnosti in plač. Ambiciozno zastavljena pot v nizkoogljično družbo pa je nujna tudi za ohranitev konkurenčnosti našega gospodarstva.

Najvarnejša in najčistejša je tista energije, ki je ne porabimo

Energetska razprava v Sloveniji se začne in konča z razpravo o objektih za zagotavljanje oskrbe z energijo. Skrajni čas je, da zamenjamo vrstni red prioritete: na prvo mesto je nujno treba postaviti varčno in učinkovito rabo energije. NEP mora biti na področju varčne in učinkovite rabe energije bistveno bolj ambiciozen; potenciala nam ne manjka! NEP naj opredeli in predvidi ukrepe za doseg cilja 20 % zmanjšanja primarne rabe energije do leta 2020, kar je že sprejeti cilj na ravni EU. Obenem naj tudi opredeli nadaljnje cilje na področju URE, ki nas bodo privedli do doseganja dolgoročnih ciljev zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov.

Z obnovljivimi viri lahko nadomestimo obstoječe netrajnostne energente

Vloga OVE v NEP mora biti nadomeščanje obstoječih netrajnostnih energentov z obnovljivimi viri. Tehnični potencial tehnologij OVE presega povpraševanje. V zadnjih letih beležijo OVE skokovito

rast, njihova cena pa pada.

Mreža Plan B se je do spornega projekta TEŠ 6 že večkrat opredelila – gre za ekonomsko, družbeno in okoljsko zgrešeno investicijo. Novih termoelektrarn na premog ne podpiramo, ker niso v skladu z našo vizijo prehoda v nizkoogljično družbo. Ob silovitem razvoju tehnologij za pametno ravnanje z energijo in učinkovito rabo energije ter epohalnim prebojem tehnologij obnovljivih virov energije, je potrebno argumentirano pretehtati nadaljnjo rabo jedrske energije po koncu življenjske dobe jedrske elektrarne Krško. Jedrsko energijo moramo nadomestiti takoj, ko lahko energijo iz nuklearke nadomestimo z čistejšimi ter do človeka, okolja in narave prijaznejšimi viri energije.

OVE moramo umeščati v prostor trajnostno

V mreži Plan B vetrni energiji in drugim obnovljivim virom, ki zadostujejo trajnostnim merilom, ne nasprotujemo. Ob skrbnem umeščanju v prostor so obnovljivi viri sprejemljivi in okolju manj škodljiv vir energije. Pomembno pa je, da elektrarne umeščamo na ustrezne lokacije, kjer ne ogrožajo zaščitene naravnega okolja, in na ustrezen način, ki omogoča vključevanje vsem zainteresiranim. Pri iskanju primernih lokacij smo nevladne organizacije pripravljene sodelovati. Menimo, da pridelava kmetijskih rastlin za agrogoriva (»biogoriva«) v Sloveniji nima mesta, še zlasti zato, ker je naša stopnja prehranske samopreskrbe z rastlinskimi pridelki izjemno nizka.

Obnovljivim virom omogočiti prednostno dispečiranje

Za prehod na obnovljive vire energije se mora NEP bolj izrazito posvetiti izzivu umeščanja novih, decentraliziranih proizvodnih enot v omrežje. Za potrebno zagotavljanje prednostnega dispečiranja obnovljive energije je ključnega pomena hiter razvoj pametnih omrežij.

S tem pa je povezano tudi vprašanje prehodnih energentov – zaradi nefleksibilnosti velikih, centraliziranih enot (premogovne termoelektrarne in jedrske elektrarne) je lahko prodor OVE omejen. Zaradi veliko večje fleksibilnosti so plinske elektrarne najprimernejši prehodni energent.

NEP je na področju prometa izredno pomanjkljiv

Področje prometa je v NEP obravnavano pomanjkljivo, prostorski razvoj pa je komaj omenjen. Po eni strani podatki in analize v dokumentu potrjujejo, da se prav na področju prometa poraba energije zadnja leta najbolj povečuje, po drugi strani pa NEP večino odgovornosti za ukrepe prelaga na prometno politiko (deloma pa tudi na prostorsko). Ker se veljavna prometna politika s problemom energije ne ukvarja, politika urejanja prostora pa je zastarela in se praktično ne izvaja, bi bilo še toliko bolj pomembno v NEP podati vsaj ključna izhodišča za zmanjševanje porabe energije v prometu na vseh ravneh.

Vsi ukrepi, ki jih za porabo energije v prometu predvideva NEP, so vezani na uvajanje novih tehnologij, tako glede URE kot glede OVE. Povsem pa sta spregledana vidika energetske učinkovitosti prometa glede na modalnost ter upravljanja povpraševanja po prometu, predvsem s primerno prometno in prostorsko politiko.

NEP, ki bo sprejet, naj se tudi izvaja

Iz izkušenj z neizvajanjem Resolucije o Nacionalnem energetskem programu iz leta 2004 se moramo učiti – novi NEP potrebuje mehanizme, ki bodo zagotovili, da bomo opredeljene ukrepe izvajali in dosegli sprejete cilje.

Trajnostna energetika zahteva spremembo paradigme

Glede na naravne vire in omejitve (visoka stopnja biotske raznovrstnosti ob razdrobljenih in majhnih habitatih) strateški razvoj ne more temeljiti na izvozu električne energije, razvoj elektro-energetike pa ne na pokrivanju porabe na podlagi projekcij trendov v zadnjem desetletju (netrajnostnega) gopodarskega razvoja.

Nacionalna energetska politika ne more sloneti predvsem na dodajanju novih proizvodnih kapacitet – potrebna je sprememba paradigme v smeri zmanjševanja energetske intenzivnosti in zmanjšanja rabe primarne energije, izboljšanja energetske učinkovitosti tako pri proizvodnji in prenosu kot na strani rabe ter povečanja deleža distribuirane proizvodnje in obnovljivih virov energije.

Kontakt: Tomislav Tkalec, Focus, društvo za sonaraven razvoj, tomi@focus.si, 01 515 40 80 in Dejan Savić, Greenpeace Slovenija, dejan.savic@greenpeace.si, 040 165 195